

Arbejdstidsnotatet

Sammenfatning

Dette notat sammenligner Danmarks Statistiks opgørelser af arbejdstiden, som den opgøres i de kvartalsvise statistikker fra den surveybaserede *Arbejdskraftundersøgelse* (AKU) og det registerbaserede *Arbejdstidsregnskab* (ATR).

I begge statistikker er man beskæftiget, når man i en given referenceuge har modtaget løn eller betaling for minimum én times arbejde, eller har været midlertidig fraværende fra et job. Arbejdstiden bliver i *Arbejdskraftundersøgelsen* opgjort på baggrund af *beskæftigedes udsagn* om deres arbejdstid i en bestemt referenceuge, altså hvor mange timer de har arbejdet i én specifik arbejdsuge. Alle beskæftigede interviewes om deres aftalte, normale og faktiske arbejdstid. Der spørges også ind til ubetalt overarbejde samt ikke-registreret og sort arbejde¹. *Arbejdstidsregnskabet* opgør arbejdstiden i præsterede timer for alle beskæftigede, dvs. de timer, der faktisk er blevet afholdt af lønmodtagere, selvstændige og medhjælpende ægtefæller. Hovedgrundlaget for opgørelsen til ATR kommer fra administrative registre, og der er således tale om *arbejdsgiveres indberetninger* af arbejdstiden. ATR indeholder udelukkende registrerede arbejdstimer og arbejder med totaltal for alle beskæftigede, når arbejdstiden opgøres. Hverken AKU eller ATR indeholder frivilligt arbejde.

Formålet med dette notat er at kortlægge arbejdstidsbegreberne i AKU og ATR. Notatets første afsnit vil tydeliggøre, hvilke definitioner de forskellige arbejdstidsbegreber er baseret på, og hvilke informationer statistikkerne hver især indeholder. Derudover vil de beregningsrelaterede udfordringer, der er forbundet med de to statistikker, blive belyst. I det andet afsnit af notatet vil Arbejdskraftundersøgelsens tre forskellige arbejdstidsbegreber blive behandlet, herunder vil udviklingstendenser af den aftalte, normale og faktiske arbejdstid blive beskrevet. Ydermere vil udviklingen i dele af arbejdskraftreserven med udgangspunkt i AKU blive belyst. Afslutningsvis vil notatet beskrive forskellene i de statistiske udviklinger for AKU og ATR over en tiårs periode. Det skal klargøres, at der primært vil blive kommenteret på udviklingen i AKU, mens udviklingen i ATR kun vil blive behandlet overordnet. Notatet supplerer de detaljerede varedeklarationer for de to statistikker, samt notater om dokumentation, der findes på Danmarks Statistiks hjemmeside.

Indholdsfortegnelse

Indhold

1. Definitionsforskellemellem arbejdstidsbegreberne.....	2
2. Arbejdstiden i Arbejdskraftundersøgelsen	4
3. Udviklingen i arbejdstidsstatistikkerne	9
4. Opsamlende bemærkninger	13
Bilag 1: Forbehold ift. sammenligner af AKU og ATR	14

¹ At måle omfanget af sort arbejde vil altid være forbundet med en stor usikkerhed, da der er risiko for, at interviewpersonerne underrapporterer sort arbejde. Ikke desto mindre er AKU et af de eneste bud på omfanget af sort arbejde i Danmark.

1. Definitioners forskelle mellem arbejdstidsbegreberne

I dette afsnit vil arbejdstidsbegreberne fra henholdsvis Arbejdskraftundersøgelsen og Arbejdstidsregnskabet blive præsenteret, og herefter vil de definatoriske afvigelser blive behandlet. Den afgørende forskel på AKU og ATR er, at AKU opgør arbejdstiden på baggrund af beskæftigedes udsagn om *den gennemsnitlige arbejdsuge*, mens ATR baseres på registrerede oplysninger foretaget af arbejdsgiveren og arbejder med aggregerede *totaltal* for hele befolkningen, når arbejdstiden opgøres.

Beskæftigelsesdefinition

Hvad angår definitionen af de beskæftigede følger både AKU og ATR retningslinjerne fra det europæiske statistikbureau, Eurostat, og den internationale arbejdsmarkedsorganisation ILO's operationaliseringer af arbejdsmarkedstilknøytning.

I både Arbejdskraftundersøgelsen og Arbejdstidsregnskabet er man beskæftiget, når man i en given referenceuge har modtaget løn eller betaling for minimum én times arbejde, eller har været midlertidigt fraværende fra et job. Beskæftigede er også personer på orlov, barsel og ferie, sygemeldte, studerende med erhvervsaktivitet og værnepligtige. Hverken AKU eller ATR indeholder frivilligt arbejde, da dette ikke lever op til beskæftigelsesdefinitionen med løn eller betaling for minimum én times arbejde.

Arbejdstidsbegrebet i AKU

Arbejdskraftundersøgelsen (AKU) måler hvert kvartal den danske befolknings beskæftigelse på individniveau. AKU er Danmarks største kontinuerlige survey med knap 22.000 interview pr. kvartal. Alle personer interviewes om deres arbejdstid i en bestemt referenceuge, altså hvor mange timer de har arbejdet i én specifik arbejdsuge. Alle årets 52 uger er ligeligt repræsenteret som referenceuger. AKU er det danske bidrag til den europæiske *Labour Force Survey*, og de beskæftigede i undersøgelsen dækker over antallet af borgere fra 15-74 år, der enten har arbejdet mindst én betalt time i referenceugen eller er midlertidigt fraværende fra et job².

Arbejdstiden bliver i AKU opgjort på baggrund af de beskæftigedes udsagn om arbejdstiden i referenceugen. Timeantallet opgøres på flere måder. *Aftalt ugentlig arbejdstid* dækker over det antal timer, der er aftalt mellem arbejdsgiveren og den ansatte. Der kan enten være tale om en formel eller uformel, skriftlig eller mundtlig aftale. *Normal ugentlig arbejdstid* angiver, hvor mange timer personens normale arbejdsuge er på. Denne kategori inddrager normalt overarbejde³. Endelig giver *faktisk ugentlig arbejdstid* det konkrete timeantal, som personen angiver at have arbejdet i referenceugen. Den faktiske arbejdstid er, hvor mange timer der reelt er arbejdet, eksklusiv fravær, inklusiv overtid, uanset om der er tale om betalt eller ubetalt arbejde, registreret arbejde, sort arbejde osv. Derudover spørges der i AKU ind til atypiske arbejdstidspunkter såsom aften-, natte- og weekendarbejde. AKU opgør timeantallet på hovedjob og største bijob, og dækker således respondentens primære og eventuelt sekundære beskæftigelse. Der bliver kun spurgt ind til ét bijob. Hvis respondenter har yderligere bijob, bliver de ikke medregnet i AKU's timetal.

Et andet aspekt af befolkningens beskæftigelse, som AKU afdækker, er arbejdskraftreserven. Blandt andet interviewpersonens *ønskede* arbejdstid, altså om interviewpersonen arbejder det ønskede antal timer om ugen eller ønsker flere/færre timer. Hvad angår arbejdstidsønske spørges også de AKU-ledige om de søger heltids- eller deltidsarbejde.

² I Statistikbanken vises kun tal for de 15-64-årige.

³ Hvis det er problematisk at fastlægge den normale, ugentlige arbejdstid (f.eks. for personer med periodisk arbejde såsom løsarbejdere og delpensionister), spørges der ind til en gennemsnitlig arbejdstid over de seneste fire uger.

Arbejdstidsregnskabet (ATR) er en bearbejdning af information fra en række registre, der udføres kvartalsvis. ATR måler *det præsterede timeantal*, dvs. de faktiske timer, der er blevet udført af personer over 14 år, der er enten lønmodtagere, selvstændige eller medhjælpende ægtefæller. Hvor AKU måler, hvor mange timer folk selv angiver, de har arbejdet, samt hvor mange ekstra timer de ønsker at arbejde, måler ATR kun *udførte, betalte, registrerede timer*.

Traditionelt har ATR's primære kilder været henholdsvis lønstatistikken, den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) og Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS). Med udgangspunkt i RAS og EBS fordeles beskæftigelse og antal job over året og den gennemsnitlige beskæftigelse og det gennemsnitlige antal job beregnes⁴. Oplysninger om præsterede timer beregnes ud fra Lønstatistikken. På baggrund af disse informationer opgør ATR arbejdstiden i totalt timetal for samtlige beskæftigede. Hvor AKU opgiver arbejdstimer baseret på primær- og sekundærbeskæftigelse, indfanger ATR alle de arbejdstimer, der er betalt løn for og registreret, dvs. også eventuelle ekstra bijobs udover primær- og sekundærbeskæftigelse.

ATR anvender, i overensstemmelse med de internationale retningslinjer for fx nationalregnskabsstatistik, begreberne det *gennemsnitlige* antal beskæftigede og det *totale* antal præsterede timer i referenceperioden. At man ikke anvender det totale antal, der har været berørt af beskæftigelse, skyldes dels at begrebet er svært at måle, og derudover afhænger antallet, der er berørt af beskæftigelse, af graden af jobmobilitet.

Opsamlende på AKU og ATR

Forskellen mellem de to statistikker gør, at der er teoretiske og praktiske problemer forbundet med at sammenligne de to statistikker (for yderligere information se bilag 1). Statistikkerne sammenlignes bedst muligt ved at summere arbejdstiden i AKU til et totalt timeantal for alle beskæftigede, hvilket er omdrejningspunktet for afsnit 3. Nedenstående tabel opsummerer ligheder og forskelle på arbejdstidsbegrebet og relaterede områder mellem AKU og ATR.

Tabel 1: Arbejdstidsbegrebet i Arbejdskraftundersøgelsen og Arbejdstidsregnskabet

	Arbejdskraftundersøgelsen	Arbejdstidsregnskabet
Man er beskæftiget:	Når man i en given referenceuge har modtaget løn eller betaling for minimum én times arbejde, eller har været midlertidig fraværende fra et job. Dvs. frivilligt arbejde indgår ikke i beskæftigelsen.	
Formålet med arbejdstidsbegrebet:	At kortlægge arbejdstiden på individniveau eksempelvis ved den gennemsnitlige, faktiske, ugentlige arbejdstid	At give en samlet opgørelse over den registrerede arbejdstid i Danmark
Arbejdstiden bliver opgjort:	På baggrund af de beskæftigedes udsagn om deres arbejdstid i én specifik arbejdsuge. Den kan opgøres på aftalt, normal og faktisk arbejdstid	I afholdte, betalte, registrerede timer for alle beskæftigede, dvs. arbejdskraftinputtet til at generere det samlede økonomiske 'output'
Arbejdstidsbegrebet indeholder yderligere information om:	Ubetalt overarbejde, ikke-registreret og sort arbejde. Hovedjob og største bijob, dvs. primær og sekundær beskæftigelse. Dertil kommer information om arbejdskraftreserven	Alle job, der er betalt løn for (ikke sort arbejde og ubetalt overarbejde).

⁴ Fremadrettet vil ATR benytte eIndkomst som primær kilde til opgørelse af arbejdstimer. Lønstatistikken vil dermed få en mindre central placering i ATR, idet den alene vil anvendes til at transformere de betalte arbejdstimer fra eIndkomst til præsterede timer i ATR. Dette vil øge kvaliteten af registerdata betragteligt, idet e-indkomst muliggør en kobling af persondata med løn- og virksomhedsdata, som tidligere ikke har været mulig.

2. Arbejdstiden i Arbejdskraftundersøgelsen

I dette afsnit vil arbejdstiden i Arbejdskraftundersøgelsen blive behandlet. Først vil overvejelser i forbindelse med målingen og anvendelsen af de tre arbejdstidsbegreber i AKU blive belyst, og herefter vil udviklingen i den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid fra 2001-2011 blive præsenteret for de tre typer af arbejdstid. Alle udviklinger i den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid vil blive opgjort på hovedjob⁵. Afslutningsvist vil afsnittet belyse udviklingen i dele af arbejdskraftreserven.

Måling af aftalt, normal og faktisk arbejdstid

AKU indeholder som nævnt tre arbejdstidsbegreber: aftalt, normal og faktisk arbejdstid⁶. Den aftalte arbejdstid er relativt uproblematisk at spørge ind til, idet der henvises til den arbejdstid, som er aftalt med arbejdsgiveren. Selvstændige bliver ikke spurgt ind til den aftalte arbejdstid, da de selv er arbejdsgivere. Den normale arbejdstid er en mere subjektiv vurdering af, hvor mange timer der normalt arbejdes om ugen. Når beskæftigede skal angive, hvor meget de normalt arbejder, tager de ikke nødvendigvis højde for ferie, fravær o. lign., da dette ikke er at betragte som ”normalt”. Den normale arbejdstid giver derved et godt billede af, hvor mange timer de beskæftigede arbejder i en normal arbejdsuge. Det faktiske arbejdstidsbegreb dækker derimod over, hvor mange timer der faktisk blev arbejdet i referenceugen, altså et mere konkret arbejdstidsbegreb end det normale. Ferie, fridage, sygefravær og lignende vil naturligt influere på timetallet i dette arbejdstidsbegreb.

Nøjagtigheden af svaret på den faktiske arbejdstid afhænger af forskellige faktorer. Dels indvirker det på nøjagtigheden af besvarelsen, hvor lang tid efter referenceugen interviewet er blevet gennemført. Derudover kan årsager som flextid, overarbejdstimer og forskellige typer fravær være med til at sløre billedet af de faktiske arbejdstimer. Det faktiske arbejdstidsbegreb er det begreb, der kommer tættest på det timeantal, som de beskæftigede *reelt* har arbejdet i referenceugen.

En styrke ved at AKU benytter flere arbejdstidsbegreber er således, at det kan give flere nuancer på, hvad arbejdstid er. Fordelen ved denne opdeling er, at interviewpersonen adspurgt ikke skal spekulere yderligere over, hvad der menes med arbejdstid.

Databrud i AKU

Danmarks Statistik indførte ny opregningsmetode for AKU i 2003 og 2007⁷, hvorfor der er databrud i AKU dataserierne i årene 2002/2003 og 2006/2007. Dette medfører, at man skal være varsom med tolkninger af detaljerede analyser henover disse konkrete år.

Udviklingen i AKU's arbejdstidsbegreber: Aftalt, normal og faktisk arbejdstid 2001-2011

Som det fremgår af figur 1, ser man en ensartet udvikling mellem de tre forskellige typer af arbejdstid målt på gennemsnitlig ugentlig arbejdstid. Der har henover perioden været en tendens til et fald for alle tre former for arbejdstid. Den største variation ses i den faktiske arbejdstid, mens henholdsvis den aftalte og normale arbejdstid i perioden 2001-2011 ligger relativt konstant mellem 34,1-33,0 timer (aftalt) og 36,3-35,0 timer (normal). Den normale arbejdstid ligger ca.2 timer over

⁵ Hovedjobbet udgør langt størstedelen af den totale arbejdstid i AKU, mens bijob gennemsnitligt over perioden 2001-2011 udgør 2,3 pct. af den samlede mængde arbejdstid.

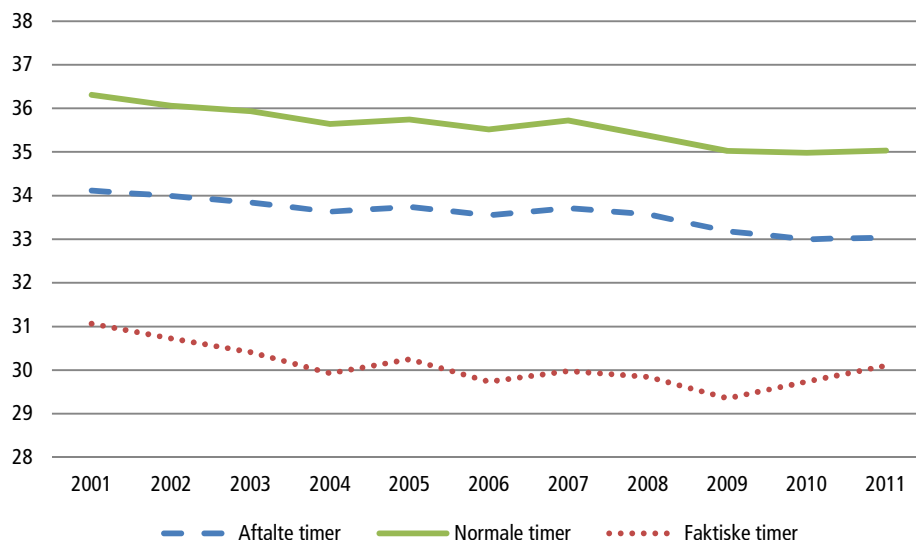
⁶ I beskrivelsen af arbejdstimerne for AKU vil beskæftigelsen dække over 15-64-årige. Det er denne aldersgruppe, som man kan finde data på i statistikbanken.

⁷ I 2003 blev en mindre statistisk korrektion implementeret, for at opregningen skulle tage bedre højde for køn og alder. Læs mere [her](#).

I 2011 blev den nuværende opregningsmetode implementeret og data tilbage til 2007 blev revideret. Læs mere om den teoretiske opregning [her](#) og den faktiske opregning [her](#).

den aftalte arbejdstid. Dette kan blandt andet skyldes, at mange i dag får såkaldt jobløn, som er fastsat således, at der tages højde for, at de arbejder mere end aftalt i perioder med spidsbelastning.

Figur 1. Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid i AKU for de aftalte, normale og faktiske antal timer (Hovedjob)

Anm. 1: Alle figurer over gennemsnitlige udviklinger i AKU er udelukkende baseret på hovedjob.

Den faktiske arbejdstid ligger under både den aftalte og den normale arbejdstid, og der har i hele perioden været ca. 5,0 til 5,5 timers forskel mellem, hvor meget man normalt arbejder, og hvor meget man faktisk arbejder i referenceugen. Her er det dog vigtigt at holde sig for øje, at beskæftigede omfatter personer, der af forskellige årsager ikke har arbejdet i referenceugen. Personer, der er syge eller på ferie, er beskæftigede, men sygdom og ferie påvirker netop de faktiske timer i negativ retning. Som nævnt tidligere er det højst sandsynligt, at beskæftigede ikke tager højde for ferie, fravær o. lign. i deres angivelse af den normale arbejdsuge. Ydermere er der i den aftalte arbejdstid ofte heller ikke indberegnet feriedage. Idet de fleste danskere holder 5-6 ugers ferie årligt, er det naturligt, at den faktiske arbejdstid ligger et godt stykke under henholdsvis den aftalte og normale arbejdstid. Det er altså et udtryk for, at den faktiske arbejdstid tager højde for fravær.

*Udviklingen i AKU's
arbejdstidsbegreber:
Udeladt fravær 2001-2011*

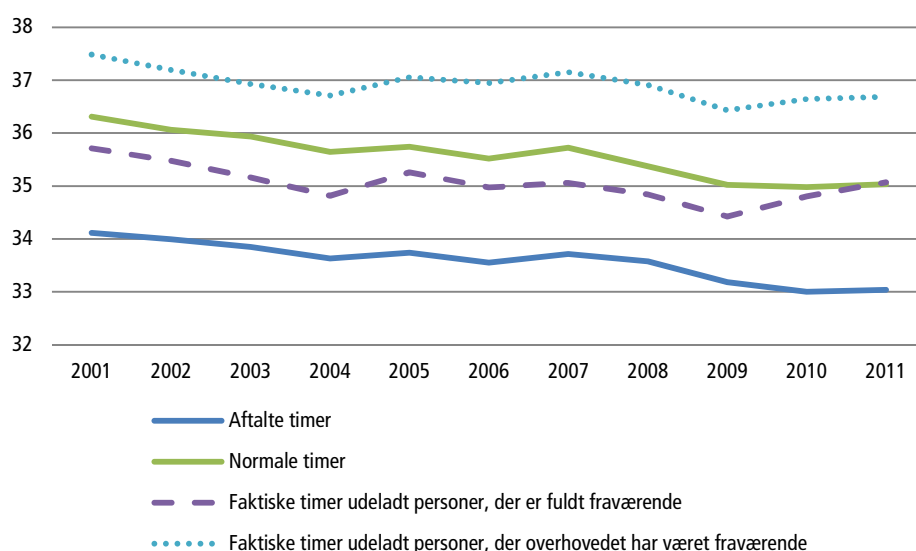
Hvis man vil undersøge, om der er konsistens i de svar, der gives med hensyn til de forskellige arbejdstidsbegreber, er det meningsfuldt at udelade de respondenter, der har været fraværende i referenceugen. Dette kan gøres på to måder. Dels kan respondenter, der har været fuldt fraværende i referenceugen (svaret 0 timer) udelades, ud fra argumentet om, at fuldt fravær betyder ferie, længerevarende sygdom eller lignende. Hvis denne gruppe af respondenter udelades, bliver resultatet et mål for arbejdstid, der mere er et udtryk for den normale arbejdstid, idet det nu dækker over den faktiske arbejdsuge undtaget 'særltilfælde' som eksempelvis ferie.

Derudover kan man udelade alle personer, der overhovedet har fravær. På den måde fjernes fravær i referenceugen fra 1 times opgivet fravær til fuldt fravær. Denne opgørelse er også mulig at sammenholde med den aftalte og normale arbejdstid. Hvis alt fravær udelades opnås et mål for arbejdstid som ikke er påvirket af eventuel sygdom, lægebesøg og andre typer af kortere fravær. Der er altså tale om et mål, der

afdækker den gennemsnitlige, faktiske arbejdstid, hvor personer rent faktisk *har været* på arbejde.

Figur 2 viser fire typer af ugentlig arbejdstid: aftalt, normal, 'faktisk uden fuldt fravær' (udelader personer, der er fuldt fraværende) og 'faktisk uden alt fravær' (udelader personer, der har fra og med 1 times fravær). Som det ses i figuren ligger 'faktisk uden fuldt fravær' stadig under, men dog meget tættere på det normale antal timer, og ydermere over de aftalte timer. Når personer bliver spurgt, hvor meget de *normalt* arbejder, kan der være en tendens til at afrunde og komme med cirka-bud. Omvendt vil det faktiske timetal i højere grad være et udtryk for de faktiske arbejdede timer. Når personer, der slet ikke er på arbejde i referenceugen udelades af det faktiske timetal fås således et begreb, der er mere sammenligneligt med normal arbejdstid. Dette kan tages som udtryk for, at der er konsistens i de svar personerne giver med hensyn til arbejdstid.

Figur 2. Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid i AKU for de aftalte og normale antal timer samt faktiske timer udeladt personer med fuldt fravær og faktiske timer udeladt alt fravær (Hovedjob)

Anm.1: Kategorien "Faktiske timer udeladt personer, der er fuldt fraværende", er skabt ved at udelade alle respondenter, der har svaret, at deres faktiske arbejdstid var 0 timer i referenceugen.

Anm.2: Kategorien "Faktiske timer udeladt alt fravær", er skabt ved at udelade alle respondenter, der har angivet fra mindst 1 times fravær i referenceugen.

Anm.3: Se anmærkninger i figur 1.

Hvis man ydermere udelader personer, der overhovedet har været fraværende, fås en gennemsnitlig ugentlig arbejdstid, der ligger væsentligt højere end de normale timer (ca.1,5 time højere i gennemsnit i perioden). De faktiske timer udeladt alt fravær fordeler sig omkring 37 timer ugentligt fra 2001-2011. At denne kurve placerer sig over de normale timer kan blandt andet skyldes, at den normale ugentlige arbejdsuge enten er angivet for lav, eller at personer rent faktisk modregner noget af deres ferie og fravær, når de skal angive den normale arbejdstid. Alternativt kan det skyldes, at den faktiske arbejdstid i udgangspunktet er angivet for høj. En forklaring på dette kan være, at man ikke er i stand til præcist at erindre, hvor mange timer man faktisk har arbejdet i referenceugen.

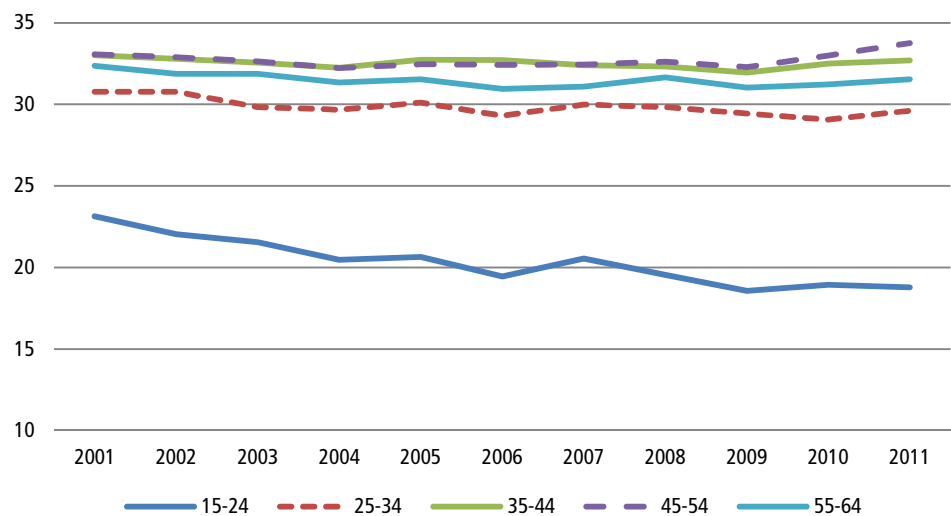
Ser man nærmere på nuancerne inden for den faktiske arbejdstid viser den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid sig markant forskellig kønnene imellem. Forskellen på den gennemsnitlige faktiske arbejdstid for mænd og kvinder er således knap 7 timer, idet mænd i perioden 2001-2011 arbejder 33,3 timer ugentligt, mens kvinder arbejder 26,5 timer ugentligt. Dette svarer til, at mænd arbejder 21 pct. mere end kvinder om ugen. Forskellen i den *aftalte* arbejdstid for mænd og kvinder er imidlertid kun 3,1 timer ugentligt. Den store forskel i den faktiske arbejdstid skyldes særligt, at kvinder i gennemsnit faktisk arbejder 5,5 timer mindre om ugen end, hvad der er aftalt med arbejdsgiveren. For mændene er den faktiske arbejdstid 1,8 timer lavere end den aftalte arbejdstid.

Der er også en udtalt forskel på arbejdstiden for de forskellige typer af beskæftigede: Lønmodtagere arbejder i perioden 2001-2011 i snit 29,0 timer ugentligt, mens de selvstændige og medhjælpende ægtefællers timetal er 41,0 timer. Der er således tale om, at de selvstændige arbejder knap 12 timer mere ugentligt, svarende til en øget arbejdstid på 29 pct.

Den faktiske arbejdstidsudvikling for både køn og typer af beskæftigede, har ikke de store udsving i perioden 2001-2010, om end der er store forskelle på niveauerne. I hele perioden ligger mænd væsentlig højere end kvinder, selvstændige og medarbejdende ægtefæller væsentlig højere end lønmodtagere.

Ser man nærmere på tiårige aldersgrupper for de 15-64-årige i figur 3, viser det sig, at den gennemsnitlige ugentlige faktiske arbejdstid for alle aldersgrupper, udover de 15-24-årige, befinder sig mellem ca. 29 og 34 timer, og er relativt stabil henover perioden 2001-2011. For de 15-24-årige gælder det, at arbejdstiden er faldet knap fire timer fra 2001 til 2006. Fra 2007 til 2011 falder den yderligere to timer. Man skal være opmærksom på, at variationerne skal tages med visse forbehold på grund af ændret opregningsmetode i 2003 og 2007. Tendensen er dog, at den unge aldersgruppe har oplevet et væsentligt fald i den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid, hvilket kan skyldes at flere unge kommer i uddannelse, og har fået studenterjob i stedet for fuldtidsstillinger.

Figur 3. Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid i AKU for det faktiske antal timer fordelt på tiårige aldersgrupper (Hovedjob)

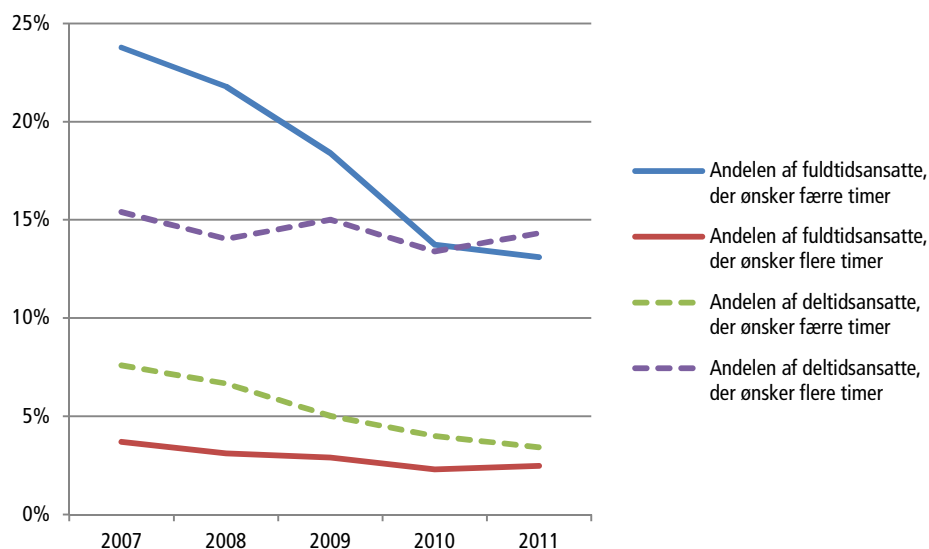

Anm.1: Se anmærkninger i figur 1.

Idet dataserien i AKU foreligger på individniveau, er det muligt at koble yderligere detaljerede oplysninger til de beskæftigedes arbejdstid, hvorved man kan undersøge arbejdskraftreserven. I AKU bliver der blandt andet spurgt ind til ønsket om øget eller reduceret arbejdstid. Nedenstående figur 4 giver et indblik i denne del af arbejdskraftreserven, idet figuren belyser udviklingen i, om man ønsker flere eller færre ugentlige arbejdstimer fordelt på deltids- og fuldtidsansatte.

Det skal gøres klart, at spørgsmål om fuldtid og deltid ofte vil rumme visse problemer, idet der ikke er klare grænser for, hvornår et arbejde er på fuldtid eller deltid. Der vil således være visse brancheforskelle i forhold til, hvornår man anses for at være fuldtidsansat. På internationalt plan er det endnu mere komplekst at fastlægge en grænse mellem fuldtid og deltid, da forskellige lande har forskellige arbejdsmarkedstraditioner. Derfor har ILO heller ikke fastsat en grænse for, hvor mange timer der kræves, før der er tale om et fuldtidsarbejde. Således er det en subjektiv vurdering af interviewpersonen, hvorvidt personen kategoriserer sig selv som fuldtids- eller deltidsansat.

Figur 4. Andelen af henholdsvis deltidsansatte og fuldtidsansatte i AKU, der enten ønsker flere eller færre timer (Hovedjob)

Anm.1: Om man er deltids- eller fuldtidsansat, er en subjektiv vurdering i AKU.

Anm.2: Spørgsmålene bag variablerne om de beskæftigede ønsker flere eller færre timer, er indført i AKU i 2007, hvorfor variablerne først inddrages herfra.

Anm.3: Se anmærkninger i figur 1.

Overordnet set viser figur 4, at der fra 2007 til 2011 har været et fald i ønsket om ændret arbejdstid. Omfanget er dog forskelligt, når man ser på henholdsvis fuldtids- og deltidsansatte. Særlig markant er faldet for andelen af fuldtidsbeskæftigede, der ønsker færre timer. I 2007 var det næsten hver fjerde fuldtidsansat, der ønskede færre ugentlige arbejdstimer. Denne andel er i 2011 reduceret til knap hver syvende. Dernæst kommer andelen af deltidsansatte, der ønsker færre timer, som er faldet fra knap 8 pct. til 3 pct. Samtidig er andelen af både fuldtids- og deltidsansatte, der ønsker flere timer, stort set uændret. Figuren viser, at det i perioden fra 2007-2011 er omtrent 15 pct. af deltidsansatte, der ønsker flere timer, mens andelen af fuldtidsansatte, der ønsker flere timer, ligger stabilt på ca.3 pct.

*Opsamlende
bemærkninger på AKU*

En mulig forklaring på denne udvikling i arbejdskraftreserven kan være krisebevidsthed, som følge af finanskrisen. Det kan tænkes, at et mere ustabil arbejdsmarked gør, at kravene til arbejdsgiverne reduceres, og at den allerede aftalte arbejdstid accepteres. Yderligere kan de markante fald i fuldtidsansatte, der ønsker færre timer, indikere, at færre oplever, at det er økonomisk muligt at gå ned i tid.

AKU kan således anvendes til at undersøge den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid opgjort på forskellige arbejdstidsbegreber. Udviklingen i den aftalte, normale og faktiske arbejdstid fra 2001-2011 viser, at der samlet set har været et fald i den gennemsnitlige arbejdstid. Man skal dog være opmærksom på den ændrede opregning i 2002/2003 og 2006/2007, hvorfor man skal være varsom med at foretage detaljerede analyser henover disse perioder. Desuden kan AKU give et indblik i arbejdskraftreserven, eksempelvis ved at belyse udviklingen blandt henholdsvis deltidsansatte og fuldtidsansatte, der enten ønsker flere eller færre timer.

I det følgende afsnit 3 sammenholdes timeantals- og beskæftigelsesudviklingen i AKU med udviklingen i ATR i perioden 2001-2011.

3. Udviklingen i arbejdstidsstatistikkerne

På trods af forskelle mellem AKU og ATR i forhold til dataindsamlingsmetoder og hvad data indeholder af oplysninger, sammenholdes AKU og ATR bedst ved at summere AKU's tal op til det totale antal præsterede timer som ATR er opgjort i. Her anvendes den faktisk arbejdstid, der opgøres både i hovedjob og bijob. Udviklingerne i AKU og ATR er fremstillet fra 2001 og frem, selvom der foreligger data fra 1995. I perioden frem til 2001 er der for store ændringer i datagrundlaget til at sammenligninger er meningsfulde.

Databrud i AKU og ATR

Når man ser på de to tidsserier, skal det som tidligere nævnt understreges, at Danmarks Statistik i henholdsvis 2003 og 2007 har foretaget ændringer i opregningen i AKU, hvilket skaber et brud i data. Dette gør AKU's tal fra de nævnte år usikre. Derfor vil analysen af figurerne også, med få undtagelser, tage udgangspunkt i tidsrummet 2007-2011, da den seneste opregning i AKU blev indført her. For ATR gælder det tillige, at usikkerheden på den udvikling, der kan opgøres fra 2007-2008, er større end den ellers ville være, hvilket skyldes ændrede indberetningsformer⁸.

*Udvikling i totale
præsterede timer 2001-
2011*

Figur 5 illustrerer udviklingen i det totale antal præsterede timer for AKU og ATR i perioden fra 2001-2011, mens figur 6 viser udviklingen i den totale beskæftigelse for AKU og ATR i samme periode. Forventningen til udviklingen i timeantal og beskæftigelse er, at udviklingerne følges ad, idet flere beskæftigede alt andet lige også øger det præsterede timeantal.

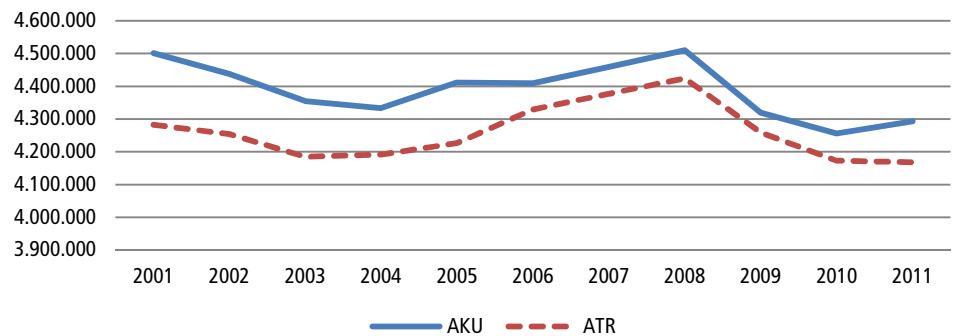
Figur 5 viser, at AKU generelt vurderer det totale antal præsterede timer højere end ATR. Forskellen er dog mindsket. Frem til 2006 var den gennemsnitlige forskel omkring 4 pct. Trods denne forskel er udviklingerne for de to arbejdstidsserier

⁸ Arbejdstidsregnskabets oplysninger om antal beskæftigede, antal jobs og antal præsterede timer for 2008 og frem er blandt andet beregnet på baggrund af indberetninger fra A-indkomst, som SKAT har modtaget via e-Indkomstsysteget, sammenholdt med de Månedlige Indberetninger af A-indkomst (MIA), som SKAT modtog frem til udgangen af 2007.

relativt ensartet. Fra 2006 og frem sker der dog en højere grad af tilnærmelse mellem AKU og ATR. Efter den ændrede opregning af AKU er blevet implementeret i 2007, kan man se, at differencen mellem AKU og ATR reduceres, således at AKU måler mellem 1,9 pct. og 1,4 pct. flere arbejdstimer end ATR frem mod 2010. I årene 2010/2011 stiger AKU's totale præsterede timer med 1,0 pct., mens ATR's totale præsterede timer falder med 0,1 pct. Dermed øges differencen mellem AKU og ATR til 2,9 pct. i 2011.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at forskellene mellem de to statistikker dels skyldes, at AKU inddrager sort arbejde og ubetalt overarbejde samt indberegner det ikke-registrerede fravær. Dertil kommer, at AKU udelukkende medtager det primære og sekundære job, mens ATR's timetalsoplysninger er registreret på alle job.

Figur 5. Udviklingen i det totale antal præsterede timer for AKU og ATR (tusinde timer)

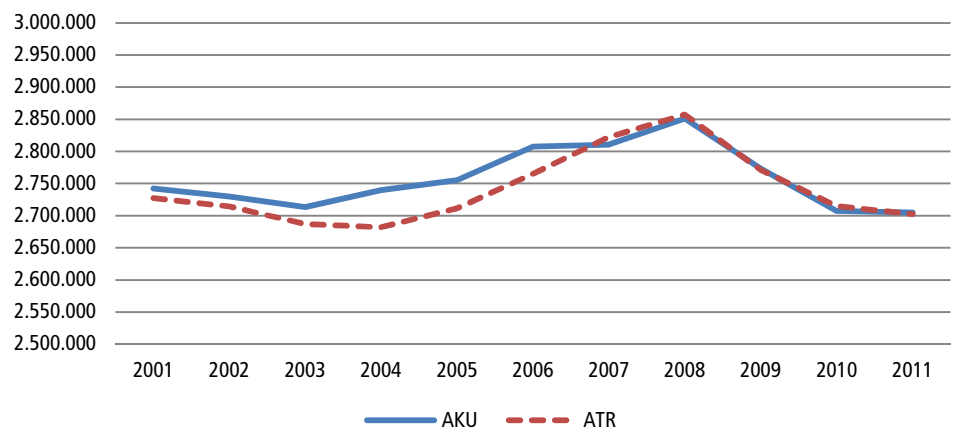

Anm.1: AKU's totale antal præsterede timer er skabt ved at summere den ugentlige faktiske arbejdstid for hovedjob og bijob til årlig arbejdstid ved at gange den ugentlige arbejdstid med 52 uger.

Udvikling i totalbeskæftigelsen 2001-2011

Figur 6 viser, at AKU måler en højere totalbeskæftigelse end ATR frem til opregningen bliver implementeret i 2007, og der er et væsentligt større spænd i årene frem mod 2006. I 2007/2008 registrerer ATR en smule højere totalbeskæftigelse end AKU, hvorefter de to statistikker placerer sig næsten ens. Der ses således en høj grad af tilnærmelse mellem de to statistikker, og differencen mellem AKU og ATR befinder sig i tidsrummet 2007-2011 mellem 1,1 pct. og 0,0 pct. hvad angår totalbeskæftigelsen.

Figur 6. Udviklingen i totalbeskæftigelse for AKU og ATR

Anm.1: Totalbeskæftigelsen består af lønmodtagere og øvrige beskæftigede/selvstændige.

Anm.2: Der skal tages højde for en stikprøveusikkerhed på ca. (+/-) 10-17.000 personer på AKU-beskæftigelsesserien. Fra 2007 og frem er usikkerheden ca. (+/-) 10.000 personer.

Det totale antal præsterede timer og beskæftigelsen må forventes at følges ad. Man kan dog se i figur 5 og figur 6, at dette ikke altid er tilfældet. I 2006/2007 stiger både arbejdstiden og beskæftigelsen i ATR. For AKU er udviklingen en anden, idet timeantallet stiger betydeligt i denne periode samtidigt med, at beskæftigelsen stagnerer. Væksten i timeantallet skyldes, at den gennemsnitlige arbejdstid i denne periode stiger med ca. et kvarter ugentligt. Denne stigning skyldes givetvis den nævnte ændring i opregningen, som skaber et brud i data i årene 2006/2007. Totalbeskæftigelsen i perioden 2010/2011 er nærmest identisk for AKU og ATR.

Differencer i arbejdstiden 2001-2011

Figur 7 søger at nuancere forskellen mellem AKU og ATR gennem en opdeling på *typer af beskæftigede*, samtidigt med, at figuren viser differencen mellem antal præsterede timer for AKU og ATR. De tre grafer beskriver den totale difference mellem AKU og ATR samlet, samt differencen mellem de to beskæftigelsestyper "lønmodtagere" og "selvstændige og medarbejdende ægtefæller".

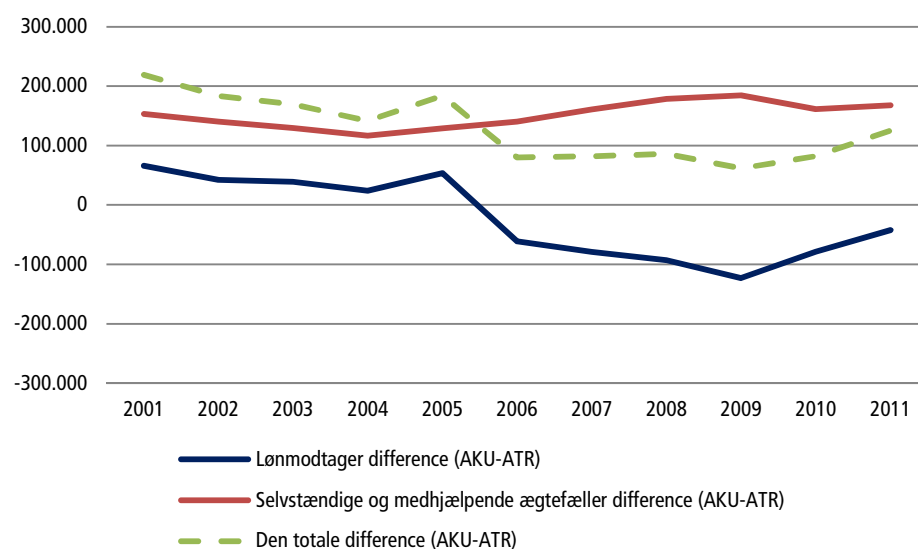
Som det fremgår af figur 5, følges udviklingerne i timeantallet i de to dataserier tilnærmelsesvist ad. På et overordnet plan har den totale difference i timeantallet fra 2001-2011 befundet sig et sted mellem 4,9 og 1,4 pct. mellem AKU og ATR. Udviklingen i figur 7 viser, at AKU konsekvent ligger over ATR, idet den totale difference gennem hele perioden ligger over 0, hvilket også kan aflæses af figur 5.

Ser man nærmere på typer af beskæftigede i figuren, er differencen for gruppen af lønmodtagere indtil 2006 positiv, idet AKU har flere præsterede timer end ATR. Fra 2006 og frem ændres dette således, at ATR får flere præsterede lønmodtagertimer end AKU. Faldet i timetallet for lønmodtagere i AKU er særligt stort fra 2005-2006. En årsag til denne udvikling kan være, at de lønmodtagere, der er fuldt fraværende i referenceugen (svarer 0 timer), stiger med 4,5 pct. fra 2005 til 2006. For mandlige lønmodtagere er det 5,3 pct. flere, der er fuldt fraværende i 2006, mens der for kvindelige lønmodtagere er en stigning på 3,9 pct. fra 2005-2006.

Hvad angår differencen for gruppen af "selvstændige og medhjælpende ægtefæller" er der igennem hele perioden væsentlig flere præsterede timer i AKU end i ATR. Dette skyldes, at der konsekvent er flere beskæftigede, der kategoriseres som 'selvstændige' i AKU end i ATR. "Ejere" af selskaber bliver i ATR, såfremt de er ansat i "eget" firma, pr. definition registreret som 'lønmodtagere', mens de i AKU formentlig indgår under "selvstændige og medhjælpende ægtefæller"⁹, fordi de opfatter sig selv som selvstændige.

⁹ Læs mere i AKU's notat om beskæftigelsesbegreber [her](#).

Figur 7. Differencer mellem AKU og ATR i det totale antal præsterede timer (tusinde timer)

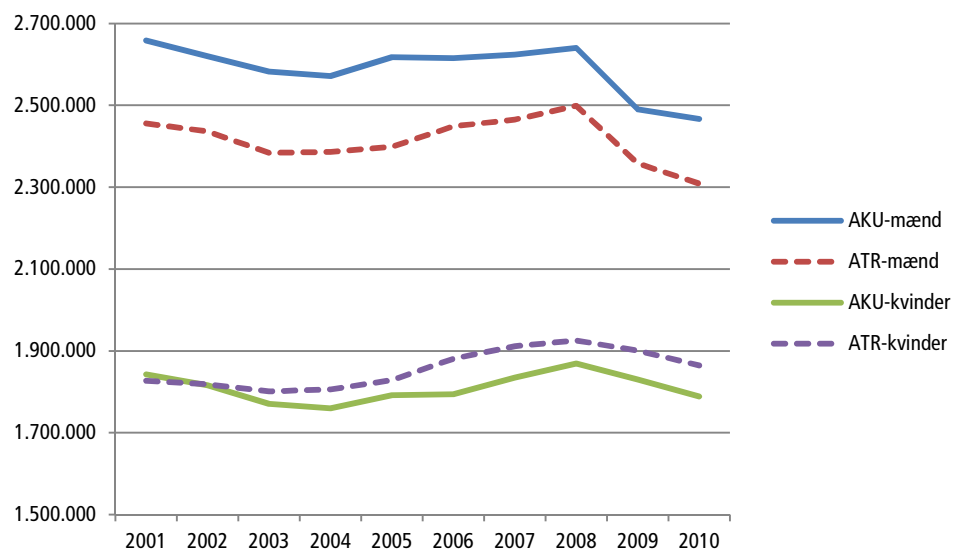

Anm.1: Se anmærkninger i figur 5.

Præsterede timer opdelt på køn 2001-2010

En underopdeling på køn viser, at mænd har betydeligt flere arbejdstimer end kvinder. Derudover viser figur 8, at mændene ifølge AKU arbejder relativt mere og kvinderne relativt mindre end ifølge ATR.

Figur 8. Det totale antal præsterede timer fordelt på køn i AKU og ATR (tusinde timer)

Anm.1: Data i ATR er på køn kun offentliggjort til og med 2010 i statistikbanken.

Anm.2: Se anmærkninger i figur 5.

4. Opsamlende bemærkninger

Den gennemsnitlige arbejdstid i AKU er faldende i perioden 2001-2011 for alle tre arbejdstidsbegreber opgjort på hovedjob. Ydermere viser analysen af arbejdstiden i AKU, at timeantallet varierer for de forskellige arbejdstidsbegreber. Især den faktiske arbejdstid placerer sig lavt i forhold til den normale arbejdstid, hvilket skyldes at ferie og fravær påvirker den gennemsnitlige faktiske arbejdstid negativt. Hvis der skal sammenholdes med den aftalte eller normale arbejdstid, der sandsynligvis ikke tager højde for ferie og fravær, kan det være en fordel at ekskludere personer med fuldt fravær *eller* alle personer med fravær i referenceugen. Resultatet heraf bliver en faktisk arbejdstid, der placerer sig meget tættere på det normale timetal. En styrke ved at AKU indeholder tre arbejdstidsbegreber er således, at det kan give flere nuancer på, hvad arbejdstid er. Dette kan minimere uklarheder hos respondenterne i forhold til, hvad arbejdstiden dækker over, og derved sikre mere præcision i anvendelsen af begreberne.

I AKU er det også muligt at undersøge udviklingen i arbejdskraftreserven, fx hvorvidt folk ønsker flere eller færre timer. Figur 4 viser, at man fra 2007 og frem har et fald i antallet af fuldtidsansatte, der ønsker færre timer, og en stagnation i antallet af deltidsansatte, der ønsker flere timer. Afslutningsvis skal det understreges, at man skal være opmærksom på de nævnte databrud i 2002/2003 og 2006/2007 på grund af nye opregningsmetoder i AKU.

Udviklingerne i arbejdstiden for AKU og ATR viser, at antallet af præsterede timer afspejler konjunkturudviklingen i perioden 2001-2011, hvor timetallet falder kraftigt i forbindelse med den økonomiske krises begyndelse i 2008. Sammenhængen understreges, hvis man sammenholder med beskæftigelsesudviklingen i perioden. I en sammenligning mellem AKU og ATR er det vigtigt at holde sig for øje, at de to statistikker indsamles forskelligt og indeholder forskellige aspekter af arbejdstid. AKU er som udgangspunkt knyttet til *de beskæftigedes udsagn* om arbejdstiden, mens ATR er opgjort på baggrund af *arbejdsgiverindberetninger*, dvs. de timer, der er aflønnede og registrerede. Generelt har AKU flere præsterede arbejdstimer end ATR, og i enkelte år og ved undergrupperinger kan der også være variationer (se figur 8). Man ser dog både i figur 6 og figur 7, at der er sket en gradvis tilnærmelse, særligt for beskæftigelsen, fra 2007 og frem.

Bilag 1: Forbehold ift. sammenligner af AKU og ATR

Forskellen mellem Arbejdskraftundersøgelsen og Arbejdstidsregnskabet bunder i måden data indsamles på, og hvad data indeholder af oplysninger. Udgangspunktet for de to statistikker er således forskelligt. ATR giver en samlet opgørelse over den registrerede arbejdstid som arbejdskraftinput til, hvad der produceres af varer og tjenesteydelser i Danmark. Omvendt kortlægger AKU arbejdstiden på individniveau. I AKU er man således i stand til at beregne den gennemsnitlige, ugentlige arbejdstid pr. beskæftiget, idet det her er muligt at sammenholde den enkelte beskæftigede med den arbejdstid, vedkommende har angivet. At alle oplysninger om de beskæftigede kan findes på individniveau gør, at det er muligt at foretage yderligere analyser af de beskæftigede, eksempelvis analyser af arbejdskraftreserven, forskellen på *aftalte* og *faktiske* arbejdstimer, eller give skøn over omfanget af sort arbejde og hjemmearbejde.

Sådanne analyser er ikke på samme vis mulige at generere ud fra ATR, idet arbejdstidsoplysningerne kommer fra arbejdsgiverindberetninger og summeres op til kvartalsvise eller årlige totaltal. Teoretisk set er det problematisk at tale om den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftigede i ATR, der beregner antal arbejdstimer *totalt*, men som samtidigt opererer med et *gennemsnitstal* for beskæftigelsen. Den totale beskæftigelse, der er meningsfuld at sammenligne med de totale arbejdstimer, er af langt større omfang end gennemsnitsbeskæftigelsen.

Den totale beskæftigelse vedrører således alle, der har været i berøring med beskæftigelse i løbet af referenceperioden, hvorimod gennemsnitsbeskæftigelsen er det gennemsnitlige antal personer, der er i beskæftigelse i referenceperioden pr. dag. Hvis det totale antal personer berørt af beskæftigelse i referenceperioden benyttes i beregningen af det gennemsnitlige antal præsterede timer, fås et lavere timetal pr. beskæftiget, end hvis det gennemsnitlige antal beskæftigede i referenceperioden benyttes. Jo flere der skifter hovedjob på arbejdsmarkedet i referenceperioden, desto større vil forskellen mellem den totale beskæftigelse og den gennemsnitlige beskæftigelse være. Alt andet lige vil forskellen mellem den totale beskæftigelse (antallet berørt af beskæftigelse) og det gennemsnitlige antal beskæftigede være større, jo længere en referenceperiode der er tale om. I Danmark er der relativ stor jobmobilitet, ikke kun på bijob men også på skift i hovedbeskæftigelse.

Den heraf følgende teoretiske anke mod at give et bud på den gennemsnitlige arbejdstid i ATR er, at det samlede timetal (et reelt tal) ikke kan sammenholdes med et gennemsnitstal for beskæftigelsen, da gennemsnitstallet ikke nødvendigvis afspejler, hvorvidt det er de samme personer, der har arbejdet de pågældende timer. Hvis man benytter AKU, der er en opregnet stikprøve, er der ikke forskel på de to populationer.

På aggregeret plan kan det dog lade sig gøre at sammenholde de to tal med ovennævnte forbehold. Beregningen bliver først særlig problematisk, hvis man beregner gennemsnitlig arbejdstid for undergrupper såsom brancher o. lign., fordi jobmobiliteten ikke er konstant mellem undergrupperne (det være sig mellem brancher, sektorer, køn, lande eller over tid). Hvis en person fx har haft flere job i løbet af referenceperioden, skal man for at knytte beskæftigelsen til den rigtige branche, dels sikre sig, at der ikke er tale om et bijob, og derefter lokalisere, hvilken branche personens primære beskæftigelse har været tilknyttet. Dette vil typisk ikke være muligt at opgøre.